קיצור שלחן ערוך — הלכות הלואה

מִצְוַת עֲשֵׂה לְהַלְווֹת לַעֲנִיֵּי יִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר, אִם כֶּסֶף תַּלְוֶה אֶת עַמִּי אֶת הֶעָנִי עִמָּךְ וְגוֹ'. וְאַף עַל גַּב דִּכְתִיב אִם, קִבְּלוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, דְּאִם וֶה, אֵינוֹ רְשׁוּת אֶלָּא חוֹבָה. הָכִי אָמְרִינַן בִּמְכִלְתָּא, אִם כֶּסֶף תַּלְוֶה אֶת עַמִּי, חוֹבָה. אַתָּה אוֹמֵר חוֹבָה, אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא רְשׁוּת (מִדִּכְתִיב אִם), תַּלְמוּד לוֹמַר, הַעֲבֵט תַּעֲבִיטֶנּוּ, חוֹבָה וְלֹא רְשׁוּת. וְהָא דִּכְתִיב בִּלְשׁוֹן אִם, פֵּרוּשׁוֹ, אִם כֶּסֶף תַּלְוֶה, אֶת עַמִּי תַּלְוֶהוּ וְלֹא לַגּוֹי. וּלְאֵיזֶה מֵעַמִּי, לְאוֹתוֹ שֶׁעִמָּךְ. מִכָּאן אָמְרוּ, עָנִי שֶׁהוּא קְרוֹבוֹ, קוֹדֵם לַעֲנִיִּים אֲחֵרִים. וַעֲנִיֵּי עִירוֹ, קוֹדְמִים לַעֲנִיֵּי עִיר אַחֶרֶת. וּגְדוֹלָה מִצְוַת הַלָּוָאָה לְעָנִי, יוֹתֵר מִמִּצְוַת צְדָקָה לְעָנִי הַשּׁוֹאֵל, שֶׁזֶּה כְּבָר נִצְרַךְ לִשְׁאֹל, וְזֶה עֲדַיִן לֹא הִגִּיעַ לְמִדָּה זוֹ. וְהַתּוֹרָה הִקְפִּידָה עַל מִי שֶׁהוּא נִמְנָע מִלְּהַלְווֹת לְעָנִי, שֶׁנֶּאֱמַר, וְרָעָה עֵינְךָ בְּאָחִיךָ הָאֶבְיוֹן וְגוֹ'. וְהַמַּלְוֶה לְעָנִי בִּשְׁעַת דָּחְקוֹ, עָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר, אָז תִּקְרָא וה' יַעֲנֶה.

אֲפִלּוּ עָשִׁיר, אִם צָרִיךְ לִלְווֹת, מִצְוָה לְהַלְווֹת לוֹ וּלְהַנּוֹתוֹ אַף בִּדְבָרִים וּלְיָעֲצוֹ עֵצָה הַהוֹגֶנֶת לוֹ.

אָסוּר לְהַלְווֹת בְּלֹא עֵדִים וַאֲפִלּוּ לְתַלְמִיד חָכָם, אֶלָּא אִם כֵּן מַלְוֶהוּ עַל הַמַּשְׁכּוֹן. וְהַמַּלְוֶה בִּשְׁטָר, מְשֻׁבָּח יוֹתֵר.

אָסוּר לִנְגֹּשׁ אֶת הַלָּוֶה כְּשֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁאֵין לוֹ לִפְרֹעַ. וַאֲפִלּוּ לַעֲבוֹר לְפָנָיו, אָסוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא נִכְלָם בִּרְאוֹתוֹ לַמַּלְוֶה וְאֵין יָדוֹ מַשֶּׂגֶת לִפְרֹעַ, וְעַל זֶה נֶאֱמַר, לֹא תִהְיֶה לוֹ כְּנֹשֶׁה.

וּכְשֵׁם שֶׁאָסוּר לַמַּלְוֶה לִנְגֹּשׁ אֶת הַלָּוֶה, כָּךְ אָסוּר לַלָּוֶה לְכַבּוֹשׁ מָמוֹן חֲבֵרוֹ שֶׁבְּיָדוֹ וְלוֹמַר לוֹ, לֵךְ וָשׁוּב, כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר, אַל תֹּאמַר לְרֵעֲךָ לֵךְ וָשׁוּב.

אָסוּר לַלָּוֶה לְקַח אֶת הַמַּלְוָאָה וּלְהוֹצִיאָהּ שֶׁלֹּא לְצֹרֶךְ עַד שֶׁתּוּכַל לְהֵאָבֵד וְלֹא יִמְצָא הַמַּלְוֶה מִמַּה לִּגְבּוֹת, וַאֲפִלּוּ אִם הַמַּלְוֶה הוּא עָשִׁיר גָּדוֹל. וְהָעוֹשֶׂה כֵּן, נִקְרָא רָשָׁע, שֶׁנֶּאֱמַר, לֹוֶה רָשָׁע וְלֹא יְשַׁלֵּם. וְצִוּוּ חֲכָמִים, יְהִי מָמוֹן חֲבֵרְךָ חָבִיב עָלֶיךָ כְּשֶׁלְּךָ. וּכְשֶׁהַמַּלְוֶה מַכִּיר אֶת הַלָּוֶה שֶׁהוּא בַּעַל מִדָּה זֹאת שֶׁלֹּא לְהַשְׂגִּיחַ עַל מָמוֹן אֲחֵרִים, מוּטָב שֶׁלֹּא לְהַלְווֹת לוֹ, מִמַּה שֶּׁיַּלְוֶהוּ וְיִצְטָרֵךְ לְנָגְשׁוֹ אַחַר כָּךְ וְיַעֲבוֹר בְּכָל פַּעַם מִשּׁוּם לֹא תִהְיֶה לוֹ כְּנֹשֶׁה.

הַמַּלְוֶה עַל הַמַּשְׁכּוֹן, צָרִיךְ לְזָהֵר שֶׁלֹּא יִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמוֹ רִבִּית. וְאִם הִלְוָה לְעָנִי עַל מָרָא וְקַרְדֹּם וְכַיּוֹצֵא בּוֹ, שֶׁשְּׂכָרוֹ מְרֻבֶּה וְאֵינוֹ נִפְחָת אֶלָּא מְעַט, יָכוֹל לְהַשְׂכִּירוֹ אַף בְּלִי נְטִילַת רְשׁוּת מֵהַלָּוֶה, וּלְנַכּוֹת לוֹ דְּמֵי הַשְׂכִּירוּת בְּחוֹבוֹ, דְּמִסְתָּמָא נִיחָא לֵהּ לַלָּוֶה בְּכָךְ. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, דְּדַוְקָא לַאֲחֵרִים יָכוֹל לְהַשְׂכִּירוֹ, אֲבָל לֹא לְעַצְמוֹ, שֶׁלֹּא יַחְשְׁדוּהוּ דְּמִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ בְּחִנָּם, רַק בִּשְׂבִיל הַהַלְוָאָה.

אִם רוֹצֶה הַמַּלְוֶה לָקַחַת מַשְׁכּוֹן מִן הַלָּוֶה שֶׁלֹּא בִּשְׁעַת הַלְוָאָה אֶלָּא אַחַר כָּךְ, לֹא יַעֲשֶׂה כִּי אִם עַל פִּי בֵּית דִּין.

לְעוֹלָם יַרְחִיק אָדָם אֶת עַצְמוֹ מִן הָעֲרֵבוּת וּמִן הַפִּקְדוֹנוֹת בְּכָל מַה דְּאֶפְשָׁר.

מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁטַר חוֹב עַל חֲבֵרוֹ, וְהַשְׁטָר בָּלָה וְהוֹלֵךְ לְהִמָּחֵק, יָבוֹא לְבֵית דִּין וְיַעֲשׂוּ לוֹ קִיּוּם.

אָסוּר לְהַשְׁהוֹת שְׁטָר פָּרוּעַ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר, וְאַל תַּשְׁכֵּן בְּאָהָלֶיךָ עַוְלָה.

כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ לִזָּהֵר בִּשְׁמִירַת פִּקָּדוֹן, כָּךְ צָרִיךְ לִזָּהֵר בִּשְׁמִירַת הַמַּשְׁכּוֹן בְּיוֹתֵר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמוֹ שׁוֹמֵר שָׂכָר עַל הַמַּשְׁכּוֹן. וּכְשֵׁם שֶׁהַנִּפְקָד אֵינוֹ רַשַּׁאי לִמְסֹר אֶת הַפִּקָּדוֹן לְאַחֵר לְשָׁמְרוֹ, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בְּסִימָן קפח, כָּךְ אֵין הַמַּלְוֶה רַשַּׁאי לְהַפְקִיד אֶת הַמַּשְׁכּוֹן בְּיַד אַחֵר אוֹ לְמַשְׁכְּנוֹ שֶׁלֹּא מִדַּעַת הַבְּעָלִים.

הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ עַל הַמַּשְׁכּוֹן, שֶׁאִם לֹא יִפְרָעֵנּוּ לִזְמַן פְּלוֹנִי, יְהֵא הַמַּשְׁכּוֹן חָלוּט לוֹ, יָזְהֵר לוֹמַר לוֹ בִּשְׁעַת הַלְוָאָה, אִם לֹא תִּפְדֶּה אוֹתוֹ עַד זְמַן פְּלוֹנִי, יְהֵא קָנוּי לִי מֵעַכְשָׁו.

מִי שֶׁהוּא יוֹדֵעַ שֶׁחַיָּב לַחֲבֵרוֹ, וַחֲבֵרוֹ אוֹמֵר לוֹ, וַדַּאי לִי שֶׁאֵינְךָ חַיָּב לִי, פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּם לוֹ, שֶׁהֲרֵי מָחַל לוֹ.

לְוֶה שֶׁבָּא לִפְרוֹעַ לַמַּלְוֶה עַל יְדֵי שְׁלִיחַ, מִיָּד כְּשֶׁמָּסַר אֶת הַמָּעוֹת לִידֵי הַשְּׁלִיחַ, זָכָה הַשְּׁלִיחַ בַּמָּעוֹת עֲבוּר הַמַּלְוֶה, וּכְשֶׁהַלְוֶה מִתְחָרֵט וְרוֹצֶה לְקַחְתָּן מִיַּד הַשְּׁלִיחַ וְשִׁיְּפַרַע לוֹ אַחַר כָּךְ, אָסוּר מִשּׁוּם דַּהֲוֵי לֵהּ שֶׁלֹּא מִדַּעַת, וְגַם עַל הַשְּׁלִיחַ יֵשׁ אִסּוּר לְהַחֲזִירָן לַלְוֶה.